

CATALONIA

S U M A R I

EDITORIAL. — FA DOS ANYS DE L'ASSASSINAT DE LLUIS COMPANYS, SEGON PRESIDENT DE CATALUNYA. — 6 D'OCTUBRE DEL 1934, Miquel Adam. — NATURALESA DE LA GUERRA MODERNA, Manuel Trueba. — AGUIRRE ENTRE NOSALTRES. — HOMENATGE AL PINTOR CATALA JOSEP GAUSSACHS. — DE TEATRE. MARGARIDA XIRGU, J. Massip i Farré. — ELS DOS EXILIS, Pere Coromines. — MATINAL, Josep M. Guasch. — EL NOSTRE PLET, J. Sabadell. — L'ARQUITECTURA ROMANICA A CATALUNYA. — DIUEN DE MEXIC. — ACTIVITATS CATALANES. — EL RECO DEL MES PETIT DE TOTS

LLUIS COMPANYS I JOVER
Segon President de Catalunya
15 d'Octubre del 1940.

EBANISTERIA

MOBLES MODERNS

Espailat - Sucursal Baquero

CIUTAT TRUJILLO, R. D.

EMPRESA AZUL

C. POR A.

**COMPañIA DE
TRANSPORTE
EN GENERAL**

Calle Dr. J. D. Alfonseca, 99

Teléfono 2634

**El nostre pa
de cada día,
donéu-nos-el avui**

de QUICO

CATALONIA

Director: Albert Ginestà.

Apartat Núm. 791

Any I. ||

Ciutat Trujillo, R. D. Octubre de 1942.

|| Núm. 2

EDITORIAL

DIGUEREM, que es feia difícil de comprendre l'encongiment o la inexistència dels estaments representatius de Catalunya, i que solament en una manca de solidesa, filla d'una situació que no s'adiu pas amb les necessitats del moment, podríem trobar l'explicació.

Ben cert. Per a qualsevol observador mitjà quelcom assabentat de les nostres coses, havia d'ésser objecte de sorpresa i de desorientació el que Catalunya es trobés, de fet, orfe de direcció, o quan menys, que aquesta direcció, si existia, restés inconeguda, immobilitzada, muda i espectant. Catalunya, res menys que Catalunya, la rebel, que ha estat sempre amatent contra la reacció, i que ha marxat, també, sempre, a la vanguardia de tots els moviments progressius i reivindicadors que han menat els pobles hispànics contra l'enemic secular i comú, contra les velles forces de la reacció espanyola; Catalunya, que té que resoldre — encara — el problema de la seva alliberació nacional.

Si per a qualsevol altre poble, una situació silenciosa com l'alludida hauria esdevingut paradoxal, en el moment en que tots els pobles que lluiten contre el nazifeixisme estan dotats d'un aglutinant patriòtic i tenen un govern que per la força de la situació esdevé un veritable estat major en la seva guerra emancipadora, pels catalans, que ens trobem invariablement, d'anys ençà, a la punta del combat, el susdit fet era profundament descoratjador, intolerable, i motiu permanent de malentesos i discussions, factor disolvent de confusio-nisme i disgregació.

Darrerament però, ens arriba confirmació plena i responsable de fets que recollíem, a títol d'informació, en l'edició anterior; fets que vénen a esvaïr, de certa manera, les preocupacions ja anotades, a introduir elements nous en la situació, a crear altres i més clares condicions, i a iniciar damunt d'aquesta base, un viratge dreturer de cara a la unitat dels catalans, al reagrupament de llurs forces polítiques, al redreçament de les nostres institucions nacionals. Pedres blanques en el camí àspre i feixuc vers la Catalunya recobrada.

Per un document del Consell Nacional de Catalunya, que nomenà a França el President Companys, ens assabentem que el susdit Consell, compost pels compatricis Josep Irla, Josep Pous i Pagès, Antoni Rovira i Virgili, Pompeu Fabra, M. Serra Hunter, Miquel Santaló i Carles Pí i Sunyer, dóna fe de vida, afirma llur persistència i defensa la seva legalitat d'origen.

D'altre banda, se'ns confirma que Carles Pí i Sunyer ha dimitit la presidència de l'anomenat Consell de Londres, amb la qual cosa quedaria restablerta la unitat en el Consell que encapsala Josep Irla. Com a corolari i en la línia de continuïtat jurídica pel que fa al menys a aquesta qüestió concreta, Josep Irla esdevé Cap dels catalans, President de la Generalitat, a l'ensems que Rovira i Virgili és el President del Parlament de Catalunya.

Estem segurs que, a despit de les posicions polítiques i de principis que pugui sostenir cadascú de nosaltres, catalans, a l'entorn del problema de la continuïtat jurídica, de l'actualitat de la Constitució del 1931, de la vigència de l'Estatut, i de les relacions amb la resta dels pobles hispànics, hi ha quelcom per damunt de les preocupacions partidàries: els fets que comentem, els quals són, evidentment, d'un abast considerabilíssim i han d'ésser saludats com un element positiu de gran vàlua ja que assenyalen un pas ferm vers la unitat i un reforç del prestigi i de la personalitat de Catalunya.

31 OCT. 2000

Pensem que serà un bon servei per a Catalunya i un guany per als catalans que allà baix pateixen i per als qui recorrem els aspres camins de l'emigració, esguardar aquestes qüestions fonamentals a gran perspectiva i no des de l'angle dels doctrinarismes.

Al nostre entendre, s'inaugura una nova etapa, més feconda; s'obre un període viu de discussió cordial i constructiva que desembocarà, sortosament, en una entesa que sols pot afavorir els interessos permanents de Catalunya.

Si dels fets esmentats i del pacte entre les organitzacions obreres i camperoles, de Catalunya, suara publicat, en treiem les conclusions lògiques, bé podem dir que ha canviat quelcom d'essencial en la mecànica política catalana i que s'albiren noves i més falagueres perspectives. Catalunya unida, serà millor compresa i estimada, i pesarà més entre els republicans dels altres pobles hispànics.

No volem pas, però, amargar, gens ni mica, el nostre pensament pel que fa a certs extrems, per bé que les nostres opinions no cerquen, ni de bon troç, atiar discòrdies, ja que maldem i maldarem, sempre, per establir un clima de cordialitat i d'intel·ligència.

En primer terme i tenint davant el document que expressa el criteri del Consell Nacional, entenem que és ja arribada l'hora dels "compromisos concrets", precisament per tal de contribuir a les "solucions de llibertat", i que "els organismes autèntics de la representació catalana — creiem que es fa referència als partits polítics i a les organitzacions sindicals de casa nostra, — no "tindran que dir", sinó que **poden i deuen dir ja avui** "amb sentit de la realitat i amb entesa les paraules decisives, sense oblidar el que puguin pensar i voler els compatriotes que sofreixen a Catalunya..."

Però hi ha més. Cal ésser conseqüent en la interpretació de la continuïtat jurídica que s'invoça i que, fins ara, entenem s'ha aplicat de faisó unilateral. Si acceptem la Constitució i l'Estatut com a punt de partida per a nous plantejaments, cal que aquest tingui al seu servei l'instrument polític que li escau, és a dir, el Govern de la Generalitat, govern que no pot ésser altre, constitucionalment i d'acord amb l'Estatut interior, que el que, amb nosaltres, va sortir de Catalunya. És possible que el caire de la lluita actual i circumstàncies que nosaltres no podem escatir, aconsellin ampliar-lo amb noves representacions personals o collectives. No tindríem pas d'ésser nosaltres els qui ens hi oposéssim sempre i tant que els interessos substantius del nostre poble fossin així millor salvaguardats.

I una darrera opinió. El Govern de la Generalitat no pot de cap manera reduir-se a ésser una "representació simbòlica de Catalunya", reclozant-se en l'existència de certes limitacions que considerem superables, sinó que ha d'ésser i actuar, en tant que capdavanter, com a guia i organitzador de la lluita de cara a la nostra terra, i dotat per la pròpia activitat i prestigi, i pel nostre suport, de l'autoritat necessària per tal de discutir amb el Govern, les institucions republicanes i les organitzacions i nuclis antifeixistes espanyols, els problemes que a tots ens afecten.

ESPANYA és una terra que penja d'una serralada damunt de les mars, i en cada mar els seus vents. Vents d'Amèrica, vents d'Àfrica, vents d'Orient la vivifiquen o la combaten; i no té més lligada ferma amb Europa que el Pirineu. No hi ha cap terra com aquesta tan enmig del món. Però en el seu centre, lluny del Pirineu i lluny dels mars, és fàcil l'oblit: allí sembla que Espanya estigui, no enmig del món, sinó fòra del món, com un planeta a part. I els seus pobles, que estan en el món, semblen oblidats. I així el conjunt del poble peninsular no arriba a congriar-se, perquè un mar no sap res de l'altre, ni l'Àfrica del Pirineu, ni el centre més que de sí mateix, i cada poble és atret pel seu cantó... I, tanmateix, és una sola terra penjada damunt de les mars.

MARAGALL. — Articles. 23 - 1 - 1906

**Fa dos anys
de l'assassinat
de
LLUIS COMPANYS,
Segon President
de
Catalunya**

Catalunya, com tots els pobles opresos, compta amb un llarg enfilall de màrtirs i de caiguts per la Pàtria. Quan semblava que els dies tristos eren ja cosa del passat quan tot feia esperar que el nostre sol lluiria, ben aviat, més que mai, han tornat els dies grisos, llòbrecs i sinistres. I l'enfilall de germans nostres que cauen per defensar la llibertat dels homes i dels pobles, se'n capdella i continua. El temps passa, però els victimaris no es cansen. I abans d'ahir un, l'endemà un altre, van caient homes representatius, i ciutadans anònims, tots germans nostres.

Eren les 7 del matí del 15 d'octubre del 1940, després de dos anys d'haver entrat a Barcelona famolencs d'odi i àvids de sang les allaus falangistes, mores i mercenàries, quan queia foradat per la metralla impia, del que ell en deia de tan monstruos conglomerat, la bèstia feixista, l'home, en aquells moments de sublim heroicitat, més representatiu de Catalunya, el President de la Generalitat, retrobada i tornada a perdre per ésser solament la Generalitat el que es trobà després de dos segles de règim d'esclavatge Lluís Companys i Jover. El Segon President de Catalunya caigué serè, altiu i enèrgic, amb aquella serenitat, altivesa i energia tan catalanes.

L'assassinat, es cometé en els glacis de Montjuïc, el castell fatídic que per a vergonya de Barcelona i de Catalunya tota, encara es dreça reptador a l'aguait de més sang amb que xopar-se. Ni les revoltes han tingut prou empenta per enderrocar-lo d'un cop ni els governs nostres prou decissió per incautar-s'en i transformar-lo en lloc de respecte i de perpètua recordança als qui han passat martiri i dels que hi han deixat la vida. Ha pogut més el braç armat que l'ha volgut com a mitjà coactiu, que espaordís, que fes basarda, per a lloc de l'execució calculada, freda i poruga, per emparada. Trits destí el de Lluís Companys, el de trobar-se sol i erm en els últims moments de la seva agitada vida, voltat de muralles, forts i contraforts que en altre temps hauria pogut fer saltar a barrinades, voltat i aclamat, fins el paroxisme, pel poble que tan estimava, per la causa del qual immolava la vida.

No cal que ens deturem a fer la biografia ni a remarcar els trets característics de Lluís Companys. Són prou coneguts, el seu caràcter afable, cordial i inquiet, el seu tremp enèrgic i decidit en els moments de responsabilitat — proclamació de la República Catalana, 14 d'abril del 1931 i matinada del 6 d'octubre — del 1934. — Hom recorda les seves abrandades allocucions, el seu verb càustic i tallant, i la seva carrera política que va des del camp reformista espanyol a l'Esquerra Republicana de Catalunya, fregant-se amb el sindicalisme de Llairet i del "Noi del Sucre", acostant-se al conservadurisme republicà de Domingo i exaltant-se en la Unió de Rabassaires. Hom sap també d'ell, que sofrí persecucions, reixes i presiris — Castell de la Mola, de Mahó, Sta. Maria de Cartagena. — Tanmateix no serà balder recordar en Companys, l'home d'acció revolucionària i d'essència liberal i republicana que tothora defensà amb llealtat i vehemència les llibertats del nostre poble.

En l'assassinat de Lluís Companys, prenent-lo com a símbol, assassinat cobejat per l'odi i executat amb mires a l'extermini de tot el que ens és més car i dolorós a nosaltres, més que a l'home volgué matar-se, balderament, l'esperit d'un poble que sofreix i espera. Però Coompanys, acarat als fusells que ja li apuntaven al cap de cabell esbullat que tots coneixiem i al cor generós del qual tant sabiem, amb el seu darrer ;Visca Catalunya! digué ben clar i català el que volia oís: tothom, víctimes i victimaris, presents a la Pàtria i fòra d'ella, que Catalunya viu i viurà i àdhuc un dia venjarà els caiguts amb el cap ben alt i força al braç al mateix crit de...
;VISCA CATALUNYA!

6 d'Octubre del 1934

Miquel ADAM

UN nou sis d'octubre ens arriba. Es el quart que l'emigració catalana veu transcórrer lluny de la Pàtria, sense haver abandonat la lluita pel recobriment. En aquesta diada curulla de records, en la terra nostra opresa i vexada però no sotmesa, el poble català lliurat a una lluita soterrània sense treva, referma llur jurament d'odi inexaurible i de combat a l'invasor.

Anys terribles, durs i àspres, àdhuc per un poble com el nostre forjat en l'enclusa de la repressió secular, trempat en la més esquerpa adversitat, fet a una lluita a ultrança de cada dia i de cada hora, en el camí de la seva alliberació nacional.

Durant aquest període turmentat, Catalunya s'ha retrobat en mig del confusionisme, de la desorientació i àdhuc de la disgregació, nascuts arran de la seva derrota i de la caiguda de la República.

Els pobles no passen, debades, per l'escola de llurs pròpies experiències i, amb més o menys retard, amb més o menys seguretat, acaben per treure conclusions que els hi permeten embocar amb pas ferm la via del seu triomf.

En aquest ordre, el 6 d'octubre del 1934 va ésser per al nostre poble una forta lliçó de coses polítiques. Totes les grans commocions polítiques i socials, tots els moviments revolucionaris i populars són invariablement l'eclosió d'un laboriós procés de llarg i pregon malestar. Llur consistència, llur intensitat, eficàcia i abast, llurs resultats estan en relació directa amb el grau de maduresa de les forces participants, amb la unitat assolida, la consciència de la pròpia força, la claretat en els objectius, la perícia, la honradesa i la fermesa en la direcció, i fins i tot, en les condicions polítiques generals en l'exterior.

El descabdellament de la vida política a Catalunya —com a la resta dels pobles hispànics— i el rumb que va prenent la República, palesen l'existència d'un visible divorci entre els pobles i llurs suports. Es veslluma la imminència d'un xoc.

D'una part el desencís popular; de l'altre, l'agressivitat descarada i creixent dels enemics actius i potencials de la República, han permès que la reacció alcés el cap altra volta, que s'anés enfortint i prengués posició darrera posició, des del Tribunal de Garanties fins al Parlament i el Govern, esmolant l'eina pel gran cop que tothom pressenteix.

A Catalunya, malgrat tot, la finor de l'instint polític, l'evidència del perill estimulada per la pròpia existència del problema nacional, esperonen la vigilància davant la menaça que plana damunt les conquestes assolides pel poble català i les institucions democràtiques, i determinen que es barri el pas a l'enemic inveterat en els eleccions del 1933 que, en els demés pobles hispànics assenyalen — per la divisió de les forces populars— un paorós allau de la reacció. Catalunya continua essent un mur de contenció.

El període Samper-Lerroux es caracteritza per l'acció sistemàtica d'anar desmuntant la feble estructura democràtica que els primers governs de la República bastiren, a voltes a contracor, enduts per l'onada popular; per la pruija de desvirtuar les minces rei-

vindicacions democràtiques arreballades; per l'afany de desarmament ideològic i polític del poble; pel treball perseverant de destrucció de les organitzacions obreres polítiques i sindicals; per la tasca ostensible d'encerclar Catalunya i de sotscaivar la seva unitat nacional. Val a dir: té com a finalitat, fer el llit al feixisme que es reagrupa i es concentra per a fer l'entrada en escena. Es un fet històricament comprovat, que si la revolució democràtica no arriba a les seves darreres conseqüències, és la contrarrevolució la que no triga en imposar-se.

A Catalunya, els guanys assolits són minimitzats: retallat l'Estatut, retardats els traspassos de serveis, minat el prestigi del Govern dels catalans, creada artificialment la desconfiança i la inestabilitat econòmica, promogut un gran malestar, desfermades la inquietud i el desori. La Llei de Contractes de Creu, per exemple, era una mesura justa i ponderada que, en privat, acceptaven molts dels afectats, però comportava un perill pels enemics del règim, puix que independentment de les repercussions econòmiques, havia d'enrobustir els lligams dels camperols catalans amb llurs institucions autonòmiques catalanes i consolidar el règim fa poc instaurat.

Els terratinents catalans, sentien més fortament la preocupació de classe que la idea de catalanitat i, de més a més, eren essencialment antiliberals i antirepublicans. Esperonats per la reacció pròpia i per les cledes reaccionàries espanyoles, recorrien al Govern Samper contra la llei votada pel Parlament Català, tot i que s'adonaven que amb llur actitud afeblien la personalitat de Catalunya i enfortien les posicions de l'anticatalanisme tradicional. La reacció parial, es desemmascara una vegada més i fa colla amb el lerrouxisme, la Ceda i els monàrquics. D'acord amb els enemics jurats de Catalunya, els de l'Institut de Sant Isidre preparen la demostració filofeixista de "El Escorial" destorbada per l'acció magnífica del proletari i del poble madrilenys.

El moviment, però, està virtualment llançat. Les forces en presència han arribat ja a un fort grau de polarització. Els dos bàndols s'esguarden fit a fit. L'element cristallitzador de la tempesta pot donar-se en qualsevol moment. Aquest sorgeix davant l'anunci de la Ceda exigint l'entrada al Govern. Tothom compren que aquest és el senyal. Catalunya escolta el toc a sometent. Quan el President Companys des del balcó de la Generalitat proclama l'Estat Català dins de la República federal espanyola, es posa de relleu la cooperació de tots els pobles hispànics en una obra comuna i es compta amb que tots, a l'ensem, van a posar-se dempeus per tal de deturar la reacció i anihilar l'Estat espanyol regressiu, antihistòric i absorbent.

No escau al caràcter d'aquest article, historiar en detall el moviment del 6 d'octubre del 1934, ni esbrinar-ne les causes, més profundes immediates o remotes, del seu fracàs. Entenem, però, que, a grans trets poden establir-se algunes conclusions, molt condensades, de les causes originàries de la desfeta, pel que es refereix a Catalunya:

- a) No existí una veritable unitat del poble català al qual, tampoc, li va ésser explicat l'abast i els objectius concrets del moviment. No van ésser creades condicions d'intel·ligència i acord entre els sectors populars anti-feixistes catalans de cara a una acció conjunta.
- b) En el Govern de la Generalitat, enfront de posicions resoludes de combativitat s'imposaren els vacillants sense confiança en el poble i els que temien, més que tot, veure's

desbordats per l'aparició, en la lluita, de forces noves.

- c) Per part de certs sectors obrers no van ésser ben compresos el caràcter real i els limits estrictes de l'alçament.
- d) Dins del Govern de la Generalitat jugà la traïció, dedicant-se a vigilar i reprimir determinades forces obreres amb més preocupació que la d'organitzar la lluita. El pas posterior d'elements, com Dencàs, al camp del feixisme és, abastament il·lustratiu.
- e) El moviment mancà de tota concepció estratègica.

Pel que fa a l'acció de cara a la resta d'Espanya no van ésser establerts lligams de lluita simultània i conjunta, ni assenyalats objectius ni creat un centre de coordinació i direcció. El moviment es deixà lliurat a tots els perills de la improvisació i de l'espontaneïtat.

Una participació massiva i resoluta del poble dirigida severament i intrèpida, en concert amb la resta dels pobles hispànics hauria permès el triomf del grandios moviment dels minaires i del poble asturià; hauria encoratjat el moviment vaguístic a Madrid i altres centres; hauria promogut la incorporació del proletariat, la pagesia i les forces populars, fent irresistible llur embranzida impedint, per tant, l'entronització del gilroblisme. Quan ja feia dies que a casa nostra l'amargor de la desfeta ho amarava tot, els catalans contemplàvem, admirats i amb indignació, contra nosaltres mateixos, l'epopeia de la rebel·lió d'Astúries.

Tot amb tot, el 6 d'octubre del 1934 constituïa una

valuosa experiència pels catalans. Amb fina intuïció política, el nostre poble compregué els errors comesos i la rectificació no es féu esperar. El Front Popular i el triomf electoral del 16 de febrer del 1936 són l'exemple. I més tard, quan arriba el 19 de juliol, el poble català colze a colze ofega la sedició feixista a casa nostra. En el curs de la nostra guerra, la unitat del poble català permet bastir una muralla de pits d'heroïsmes que sols pogué crebantar la força aclaparadora de l'invasor i el complex creat per la durada de la contesa en les condicions de tots conegudes.

El 6 d'octubre del 1934 va ésser, fonamentalment, una acció de lluita contra la reacció que menaçava les nostres més elementals conquestes nacionals i democràtiques. Ja aleshores, els catalans vàrem assenyalar la nostra posició de lluita contra el feixisme, posició que la guerra gegantina de trenta-dos mesos sublimà amb ramalades de glòria i sacrifici. Avui, ja no lluitem — nosaltres i els demés pobles hispànics — gairebé sols, com antany. En la guerra implacable contra els botxins i els invasors del nostre poble, ens acompanyen per la força de les coses i el terrible aclariment de la realitat, tots els pobles lliures del món i tots els pobles que viuen endogalats per les urpes del feixisme.

Els errors del passat, no han de repetir-se. L'exemple de la nostra unitat no sols s'enfortirà en la consciència de la nostra força i en la seguretat del triomf, sinó que, de més a més, ens donarà la personalitat necessària per tal d'ocupar, en un peu d'igualtat, la trinxera catalana en el gran front mundial on s'han donat cita els pobles que de debó volen lluitar per a subsistir en condicions de llibertat.

“La Nación” del dia 30 del passat ens assabenta de la situació difícil per la qual travesen Largo Caballero, Portela Valladares, General Sarabia, Frederica Montseny, Juli Just i molts altres republicans espanyols i catalans als que el govern de Vichy ha negat el permís de sortida malgrat tenir concedida l'entrada a Mèxic.

“CATALONIA” s'adhereix a la crida feta als demòcrates dominicans per tal de pressionar prop de Petain-Laval fins assolir la llibertat dels detinguts indegudament. De més a més, com sia que la situació de tots els compatriotes catalans, conjuntament amb els republicans de la resta de pobles hispànics esdevé cada dia més greu a França i a l'Àfrica del Nord, entenem que les gestions que es duen per tal d'alliberar-los deuen intensificar-se fins aconseguir que trobin acolliment en terres d'Amèrica.

**CAPELLS
ANTUÑA**

Són els millors

SANTIAGO, R. D.

Llicenciat Juli Hoepelman

Advocat i Notari

Luperon 11

Telefon 2418 i 1283. Ciutat Trujillo

Naturalesa de la Guerra

APARICIO DE NOUS CONCEPTES TACTICS. EVOLUCIO D'ALTRES. CONSERVACIO DE METODES DE COMBAT JA CONEGUTS. ELS PRINCIPIS SEGUEIXEN IMMUTABLES.

I

A l'entrar en escena l'anomenada tàctica de "blitzkrieg" amb el seu seguici d'enormes quantitats de materials, s'ha pretès o poc menys que els vells principis militars havien sofert una "total subversió". S'intenta, sense raó, donar per caducats i "definitivament liquidats" antics conceptes estratègics i vells procediments tàctics. Es fa taula rasa de tot el passat en benefici massa exclusiu del present i àdhuc del futur, cometent-se així un greu error.

Es fora de dubte, que la presència en el camp de batalla de grans contingents d'armaments motoritzats i blindats, han modificat sensiblement alguns mètodes de combat. Les mesures de velocitat i el valor de l'espai, han estat alterats. Essent el moviment i l'espai dues "categories primordials", no cal insistir en què l'alteració a que ens referim deu per força repercutir en les decisions dels exèrcits en acció. Es pot, àdhuc, admetre, que l'aparició en grans proporcions del motor i el blindatge han modificat la importància de quiscuna de les armes però no es pot afirmar que l'altra part d'aquestes hagi passat al museu de la història. El que gairebé és cert en relació a la importància de la caballeria deixa d'ésser-ho per a la infanteria i artilleria.

Un coronel espanyol resident a Londres que es distingí en la guerra d'Espanya per la seva continuada absència del camp de batalla i per la seva ineptitud en un lloc "acadèmic" secundari, s'ha embalat ara, a parlar de coses de la guerra en un to doctoral que en ell resulta ben poc adient. L'obsessió de la originalitat, ha estat sempre el gran enemic del sentit comú i quan aquesta mania es troba estimulada per la petulància, el resultat és encara més lamentable. Als que coneixen l'esmentat coronel, les seves vulgaritats no els poden sorprendre, però malgrat tot, han de blasmar-ne.

Pretendre, com ell afirma en un article publicat en un diari d'aquest país, que els exèrcits que s'enfronten avui en el camp de batalla, manquen en "absolut" d'un cos de doctrina que regeixi i orienti les seves accions, és una niciesa. Quan assevera que "les ordres reservades o les instruccions" improvisades d'acord amb les experiències del dia anterior substitueixen tots els conceptes tàctics pre-establerts, no demostra altra cosa que el seu complet desconeixement dels reglaments militars dels més poderosos exèrcits europeus: l'alemany i el rus. D'altra banda, aquesta és l'opinió bastant estesa, d'aquell sector de militars espanyols, la màxima aspiració dels quals ha estat copiar i anar a la rerassaga dels anacrònics reglaments de les patums de St. Cyr. Es a dir del més dolent que tenien els francesos.

Per a aquesta gent, la manca d'inquietuds dels quals els conduïa a plagiar, servilment, els disbarats dels altres, és lògic que tot els sorprengui i en llur incurable pedanteria arriben a creure que el que ells ignoren no existeix.

Que una part dels generals espanyols, de factura "africana", no pensessin mai com deu ésser emprat un carro de combat o com coordinar aquest amb l'aviació, l'artilleria o les altres armes, és comprensible, si es té en compte que fins que Hitler i Mussolini varen en-

vair Espanya no hi havia més que una dotzena de Renaults i una altra d'avions Potez de vells tipus, emprats pels francesos en la darrera guerra. I no cal oblidar tampoc, que aquestos mateixos homes veien amb els ulls dels "especialistes" de l'altre costat del Pirineu, que com ells no tenien ni tancs ni avions ni intel·ligència. Amb això estem al cap del carrer per a comprendre les relliscades del senyor Casado.

Si no tinguéssim a mà els textos dels "anexos dels reglaments Russos" i tota una gamma de literatura militar alemanya, que va desde Ludendorf fins als nostres dies, seria suficient el fet de que els russos hagin construït dotzenes de milers de tancs i els alemanys altres d'avions per a destruir l'afirmació casadista. El nivell del desenvolupament tècnic dels armaments d'un exèrcit és el millor indicatiu de la seva preocupació davant els problemes tàctics i estratègics. I si algú creu que quan els especialistes alemanys construïren milers d'enginys de guerra pensaven utilitzar-los, simplement, per esferir els moixons de la torreta de Mister Chamberlain, corren el perill d'equivocar-se com el susdit coronel. Les armes modernes, per molt noves que ens semblin, no han plogut del cel per generació espontània sinó que han estat dissenyades, construïdes i perfeccionades amb fins ben evidents. L'aplicació del progrés científic general al terreny militar, sospitem que és obra dels militars. Pretendre que després de tot això, els artífexs no han pensat com utilitzar la seva obra, ens sembla una audàcia excessiva. Si l'autor d'aquests disbarats s'hagués pres la molèstia de llegir el treball, a l'abast de tothom, publicat pel capità Nichols on estudia alguna de les corrents teòriques dels experts russos i allò que és la doctrina oficial dels Soviets, el senyor Casado s'hauria estalviat aquesta relliscada.

Quan se'ns diu que la guerra, en el seu desenvolupament, ens aporta grans ensenyances se'ns diu una novetat tan vella com el món. Fa un parell de dotzenes d'anys que Lenin deia: "Un any de lluita ens dóna més experiència que molts d'investigació pacífica". Napoleó, ha dit: "No hi ha concepció militar per bona que sigui, capaç de guanyar la guerra per sí sola, i que la victòria es decideix, indefectiblement, en el camp de batalla". "La guerra és sobre tot, acció". Però Napoleó, no ha dit que un exèrcit, amb comandament desconexedor de tota noció militar sigui el millor instrument per a obtenir èxits, perquè la "dictadura del motor" (empro l'expressió de Casado) ho ha subvertit tot, i, pèr tant, tot és nou sota el sol.

Quan en el mateix article es tracta de resumir tota la "nova ciència" i es diu: "que tot el nus de la qüestió és en combinar l'acció de la flota, l'exèrcit i de l'aviació" se'ns vol descobrir la Mediterrània. No hi ha un sol caporal dels que fa més de quatre anys participaren en la batalla de Màlaga que no tingui ja oblidat, per massa sabut, aquest "novíssim descobriment".

Encara que en escala incomparablement més reduïda, la guerra del 1914-18 ja ens avançava quelcom del paper preponderant que la motorització i el blindatge de les unitats i el desenvolupament de l'aviació

jugarien en futures conteses. Posteriorment, la guerra espanyola proporcionà nombroses enseyances als perits militars estrangers que es preocuparen d'estudiar-la i als espanyols que no es passaren els trenta-dos mesos preocupats en altres cabòries.

Es axiomàtic que tota guerra és aprofitada per treure'n deduccions que contribueixin a estructurar i donar solidesa a doctrines orientades a les lluites del pervindre. S'ha dit, que les enseyances d'un conflicte armat no arriben a la seva maduresa, fins temps després que és acabat. Podria deduir-se, doncs, que és prematur establir el que pugui haver-hi de nou i el que cau de vell en l'actualitat. Això que té quelcom de veritable, és però, una veritat a mitges, ja que en el curs de les campanyes es pot, fins cert punt, capir quins mètodes de combat són el resultat de noves experiències, quins producte d'experiències d'antany, i altres, aplicació de procediments pertanyents a l'escola clàssica que ens és coneguda. De la integració racional d'aquestes aparents contradiccions s'obtindrà una síntesi que amb algunes variants serà aplicada, en el curs de la lluita, per ambdós exèrcits. Quan diem ambdós exèrcits o diem perquè, avui per avui, l'exèrcit alemany i el soviètic són els principals actors en escena.

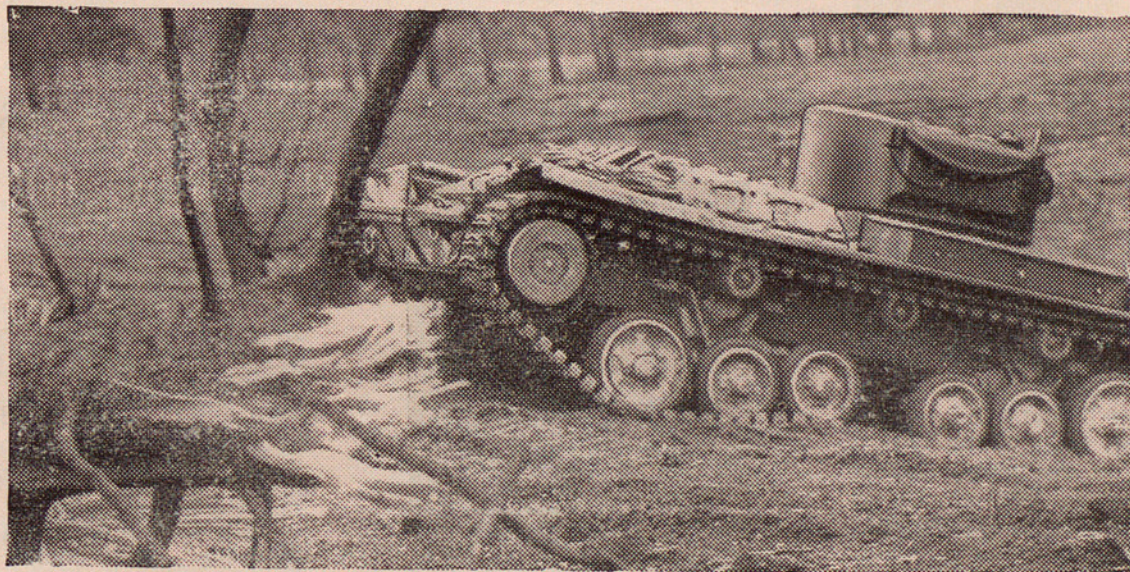
Es prematur prejutjar el que ens oferiran més endavant anglesos i nordamericans; amb tot, els futurs moviments tàctics, es regiran per l'orientació del front de l'est, amb possibles excepcions en el que es refereix a operacions marítimes, que no modificaran d'altra banda les directrius generals de la guerra. Avui com en la passada guerra, dos grans exèrcits continentals constitueixen la clau de volta de la lluita. En l'altra, el paper decissiu correspongué als exèr-

cits alemany i francès. Ara, la mateixa tasca és portada fonamentalment pel rus i l'alemany.

Grans varen ésser, sens dubte, les aportacions anglo-americanes a la victòria dels aliats en 1914-18, però no va impedir, que el mariscal Foch, home equànime i just, digués en les seves memòries "La superioritat del comanament francès en la batalla de Verdun sobre l'alemany, va decidir la victòria dels aliats en la guerra".

Molt més gran serà, ara, l'ajut que Anglaterra i Nordamèrica aportaran a la causa de les democràcies, però això no exitarà que l'opinió universal pensi en el futur "que la habilitat del comanament rus, la moral i el poder combatiu del seu exèrcit i l'heroïsme i tenacitat del seu poble, salvaren a la humanitat de la catàstrofe".

"La voluntat i capacitat de vèncer d'un exèrcit i d'un poble (diu el general Passaga) es trenca, únicament, per les baixes i sacrificis imposats pels cops d'un adversari fort i decidit a vèncer". El genial conductor de l'artilleria francesa a Verdun, tenia raó. En efecte; sense els milions de baixes causades a la màquina militar alemanya; sense la pèrdua de moral que la resistència russa ha iniciat en el poble germànic, el final de la guerra seria, encara, una angoixosa interrogació, i qui sap si el destí d'Europa i del món s'hauria segellat ja en la forma més tràgica i esfereïdora; la moral dels pobles esclavitzats d'Europa, hauria caigut verticalment impossibilitant la rebel·lió latent que mina i esquerda la ciutadella nazi; i el que és més greu: l'esforç anglo-americà hauria arribat massa tard i, per tant, esdevingut inoperant el seu enorme potencial.

ARMES MODERNES. — Un tanc anglés, fruit de les noves tàctiques de guerra.

Quant visiteu Santiago, no deixeu d'anar al

"CAFE ANTILLAS"

on hi trobareu bons refrescos, cerveses, vins i licors

AGUIRRE ENTRE NOSALTRES

Els demòcrates tots, hem tingut el goig de poder conviure una estona amb el Cap del Govern Basc, que ha aprofitat les vacances d'estiu de la University Columbia de Nova York, de la que és catedràtic, per a visitar els principals països americans. De retorn cap a la urbs dels grata-cels ha estat entre nosaltres.

I l'hem retrobat com l'hem conegut sempre, valent, fort, i sincer. Afrontant els obstacles i no amagant les opinions. Ell, que pot vantar-se d'ésser el representant màxim de tots els bascos ha dit, en el seu parlament, en l'àpat que l'hi va ésser ofert i en el paraninf de la Universitat de Ciutat Trujillo, el que calia que es digués, i ningú, absolutament ningú més autoritzat qu'ell per a dir-ho. Tanmateix quan sorgeixen elements que semblen volguer surar en mig dels malentesos i de la desunió, es bó que homes del tremp i de la personalitat d'Aguirre entrin a la palestra i com el nostre Companys, diguin "Prou".

Hem parlat personalment amb

ell i a la pregunta de "com veu la situació actual" ens ha respost:

"En los países democráticos, a medida que avanza el tiempo, la fe se afirma. Contraste evidente con el espíritu de profunda duda que yo observé en el pueblo alemán, en el que, a medida que el tiempo transcorre, la esperanza desaparece.

Esto significa dos morales totalmente contrapuestas: una, la que conduce a la victoria, otra la que vuelve a señalar para Alemania una derrota como en la guerra pasada."

Els seus conceptes poden ésser discutits, però la seva idea fonamental en el que fa a la necessitat d'arribar a una fórmula susceptible de poder establir una pau duradora viva en el cor de tots els homes de bé que creuen que cal arribar a una situació en que el goig de viure no estigui malmès per la temença als estralls d'una nova guerra.

I el President Basc, encertades o no, diu i proposa coses. Diu als països americans que no cal tèmer

anar endavant, que cal que pensin que llur esforç no és total i complet, si dubten en l'únic camí que mena a la Victòria malmeten les possibilitats de Victòria ràpida.

Que pel futur no pot pensar-se en règims que sota el cobert d'un fals cristianisme amaguin llur encuny de règims feixistes.

I diu als emigrats de tots els pobles hispànics que en la lluita per a arribar a reconstruir les nostres llars i les nostres terres caldrà ésser-hi tots, absolutament tots, que no es pot, ni es deu prescindir de ningú i que el que cal que es vagin trobant solucions armòniques a totes les contradiccions actuals.

L'home que condueix i representa els nostres germans bascos ha parlat amb la dignitat que el caracteritza i que el caracteritzava, ja en l'època en que a Artxanda conduïa els gudarís al combat.

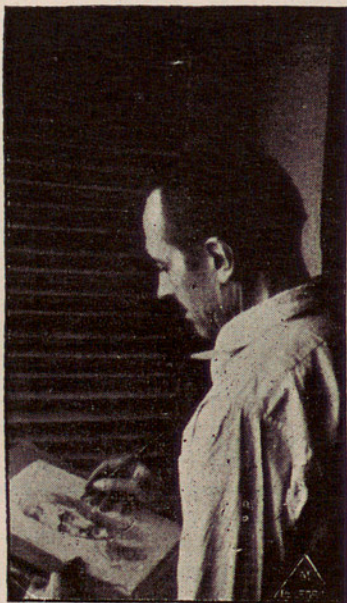
Desitjem que els seus consells siguin compresos i que s'escolti a tots els patriotes que, com ell, parlen clar.

AL VOLTANT D'UNA TAULA

Homenatge al pintor català Josep Gaussachs

L'ARTISTA pintor Josep Gaussachs que, com nosaltres, és a l'exili, després de llarga brega pel nostre pa de cada dia, ha estat nomenat suara, Professor de l'Escola Nacional de Belles Arts, de la República Dominicana. L'elecció no podia ésser més encertada, ja que les execucions d'En Gaussachs, a bastament s'ho mereixen; executòries conegudes a Catalunya i fóra d'ella. Els premis aconseguits en les exposicions nostres, espanyoles i en les organitzades per cercles tan exigents com els de París i Bruxelles, eren una garantia per a encarregar-li el professorat, nova activitat que estem segurs portarà a bon terme, perquè altrament no pot fer qui de més a més de la seva ànima d'artista està amarat de prou bonhomia i placidesa per a transmetre als neòfits les sensacions i inquietuds estètiques copsades, d'ací, d'allà, a la recerca de la veritat única: la bellesa.

L'elecció, també, motivava pre-

gonia joia per a nosaltres, catalans. Un artista nostre havia estat seleccionat, la qual cosa volia dir que, baldament, qui sense sentit de la responsabilitat malgrat ostentar, segons el seu sistema, alta repre-

sentació, hagi, fa poc, malparlat dels que som a l'exili i no hagi volgut cap contacte, ni directa ni indirectament, amb els nostres artistes ni amb institucions per ells dirigides, una vegada més els valors nostres pel sentit d'universalitat que contenen, han estat reconeguts. I la joia, clar, devia manifestar-se, perquè sinó per als impressionistes com nosaltres, no hauria estat joia plena.

"Club Català de la República Dominicana", amb encert, recollí la joia produïda per tan satisfactori esdeveniment, sí esdeveniment, perquè àdhuc les coses més petites que afecten els catalans i a la nostra Pàtria, ací fora d'ella, constitueixen un esdeveniment, i d'acord amb "Casal Català", entitat germana de Ciutat Trujillo, organitzà el dia 6 d'aquest mes, vuitè aniversari d'un altre 6 d'octubre més emotiu primer, més, descoratjador després, un senzill homenatge en forma de frugal àpat, a Josep Gaussachs.

(Continúa a la página 12)

FA temps, coneixem la nova per la qual un dels tribunals de Franco condemnà a Margarida Xirgu a la pèrdua de tots els béns, a la inhabilitació per a tota mena de càrrecs i a l'exili a perpetuïtat. No cal dir la indignació que produí la nova a la immensa colla d'admiradors que compta Margarida Xirgu arreu d'Espanya i a les Repúbliques d'América. Tots sabem que la Xirgu es trobava, de manera voluntària, a l'exili abans de començar la nostra lluita, i que marxà d'Espanya per no poder resistir l'ambient irrespirable i evitar les complicacions polítiques que podien sorgir-li. Recordem les representacions de "Yerma", a Madrid, on cada nit un grup de "señoritos" de Falange es dedicaven a patalejar-li una de les millors escenes de l'obra i això, és clar, produïa la reacció de la resta del públic amb formidables ovacions i algunes vegades fins arribaren a produir-se lamentables incidents; el resultat fou, que totes les representacions de Margarida Xirgu es transformaren en manifestacions de tipus polític, pròpies de l'ambient que en aquella època es respirava a Madrid i a la resta d'Espanya.

La grau actriu catalana, la millor actriu de l'escena espanyola, doncs, també ha estat víctima dels innombrables estralls que ha comès el franquisme a casa nostra, possiblement, per haver desterrat del seu repertori els Peman i Marquina amb les seves tirallongues inacabables de versos ampullosos i insubstancials. Potser, també existeix un altre aspecte que no podem passar per alt, i és que Margarida Xirgu, a l'ingressar a l'escena espanyola arreu i barrà el pas, en el seu teatre, a totes aquelles obres d'aquells autors que particularment a Madrid estaven en boga i omplien les cartel·leres de tots els teatres de la capital d'Espanya: les bajanades de Muñoz Seca, les comèdies cursis de Felip Sasone, Martínez Sierra i tants d'altres, les andalusades dels Quintero i Guillén, etc. En

Margarida Xirgu

canvi, la massa culta i selecta del públic d'arreu d'Espanya, podia admirar tota una gamma de magnífiques interpretacions de la Xirgu que partint de Lope de Vega, passant per Galdós, Unamuno, Valle Inclán, Manuel Azaña, García Lorca fins a Casona, dintre els autors nacionals, continuava amb els autors de fama mundial, com Chesterton, Lenormand, Pirandello, Bernard Shaw i tants d'altres.

Un altre dels aspectes que demostren les excel·lents condicions sensibilitat artística, fou que releda Margarida Xirgu i la seva finalitat a una colla d'actors i actrius, de més o menys vàlua, per a donar-nos a conèixer un planter de gent jove, actors que no estaven amanerats, que no portaven a sobre la carcassa pesada de la imitació a les "eminències" d'èpoques passades, que sentien amb veritable possessió una cultura teatral en ple entusiasme l'art de Talía i que vejava. Ha estimulat, també, als joves escenògrafs, i les seves representacions responien a la nova orientació escènica creada pels avantguardistes, que defuig de l'excessiu enfarfegament de l'escena i facilita la rapidesa en les

mutacions escèniques. Imposà el criteri de la màxima exigència en l'estudi i representació dels corresponents papers, en un moment que l'aresta de les companyies espanyoles apareixien a l'escenari amb obres muntades en quatre dies i, per tant, ni els actors sabien els papers ni s'havia tingut la menor cura en els detalls de presentació. Va saber-se voltar d'intel·lectuals intel·ligents, defugint sempre de les capelletes molt corrents a casa nostra i dels autors que escriuen comèdies a mida de l'actor i del públic.

Creiem que tots aquests mèrits, hauran estat més que suficients, a la seva manera, per tal que el franquisme dictés una sentència plena de verí contra Margarida Xirgu. Una vegada més ha fet honor a la tristement cèlebre frase del General Kindelán: "muera la inteligencia".

Retem homenatge a la nostra exímia actriu, Margarida Xirgu, i felicitem al Govern de Xile, on resideix, el qual, darrerament la nomenà Director de la seva Escola d'Art Dramàtic.

J. MASSIP I FARRE

ELS DOS EXILIS

DEL "DIARI DE DIASPORA" — PERE COROMINES

Pere Coromines i Montanya, periodista, narrador, assagista, advocat, polític i economista, una de les figures prominents de la nostra Renaixença, nasqué a Barcelona l'any 1870 i morí, exiliat, a Buenos Aires, el 1er. de desembre del 1939. De la seva copiosa producció literària, recordem: "Les Presons Imaginàries", "La Vida Austera", "Jardins de Sant Pol", "Apologia de Barcelona", "A Recés dels Tamaris", "Les Hores d'Amor Serenes", "Elogi de la Civilització Catalana", i "El perfecte Dandi i altres escrits", obra pòstuma de la qual en són els dos fragments que reproduïm, editada per la revista "Catalunya" de Buenos Aires, fragments escrits sis dies abans del traspass. El vehement desig, que expressa, amb pregona melangia, de tornar a la Pàtria quan s'hi pugui tornar, amb dignitat, no l'ha pogut veure complert, el gran polígraf català. Se'n anà per a no tornar-hi. Però el seu esperit, curull d'humanitat i d'essència liberal, amb nosaltres, tornarà a Catalunya.

N. de la R.

La Rochelle, 17 d'octubre de 1939.

La paraula "exili" no m'agrada. Em fa un efecte de cosa pedantescament literària. Desterro no és paraula netament catalana, pel final en o, però com que sona millor, castellanisme o no castellanisme, m'agrada més que l'altra. Endemés "desterrat" (allunyat de la terra, desposseït de la terra pròpia) em sona millor i és perfecte de sentit i de so.

Quan anava a l'Institut ja escrivia "El cant del desterrat", composició fredament retòrica. ¿Qui m'havia de dir quan l'escrivia que aqueixa cançó la cantaria, no retòricament sinó de debò, dues vegades en la meua vida?

La primera vegada després d'ésser absolt en el procés de Montjuïc, el Govern, perquè sí, em va desterrar. Vaig partir acompanyat de la Mare a Hendaya. Ella ja tenia 60 anys però jo encara no n'havia fets 27. La terra de França em fou aleshores clement. Havia perdut la "terra" meua però en trobava una altra de ben dolça que em rebia amb el braços oberts. Només cal llegir els dos darrers capítols de "Les Presons Imaginàries" per a comprendre que, sentint-me aleshores més implacablement perseguit, tot em semblava millor perquè era més jove. D'aquell primer exili he conservat, doncs, un dolç record, tant, que a l'Unamuno li deia que jo amb la seva terra és com si hi hagués tingut un fill a la joventut, no amb cap dona d'allí sinó amb la terra.

Ara per segona vegada he vingut desterrat a França i tot m'ha semblat adust i desolat, i és que ara el vell sóc jo i els joves són els meus fills, i jo sofreixo per ells i per mi. No he trobat o no m'ha semblat trobar-hi res d'aquella dolça França que tant he estimat tota la vida. M'ha semblat sentir-la "hargneuse", inclement. Plugues, núvols, boires, gent desagradable. Cases i pisos miserables. Sort he tingut

d'aqueixa facultat que tinc de fer-me i trobar amics a tot arreu on vaig. En Covo, En Carasso foren aquí els més dolços records d'aquest exili. En el seu tracte dolçíssim he plorat i he reposat el meu cor, malmès pels desenganys de la misèria i pels impropis de la realitat. Ara anem a començar-ne un altre a l'Amèrica. Tant de bo que el trobi més dolç i que en ell refaci cordialment aquella dolça França del primer exili i de tota la meua vida.

A bord del "Massília", 22 d'octubre de 1939.

Ja fa tres dies que pujo a la coberta. No es veu res a dalt sinó el mar, la ratlla de l'horitzó, els núvols i les onades. Avui la mar és plana. Un ocell molt petit, que no fa gaire més mostra que una papallona grossa, volava per damunt del vaixell. Es lleuger, té el pit blanquinós i la cueta llarga i prima. D'on ve? L'hem embarcat a França? De segur que no és de les terres pròximes de Cap Verd perquè no es veuen i deuen ésser molt lluny. Ja fa tres dies que no es veu terra enlloc.

Volant que ni un gros ocellàs
¿Cap on vas petit ocell de França?
Cap on vas?

¿Que no veus que la trasmudança
D'aqueixes ones dels mars,
Envist l'alegre gaubança
Dels rostolls i les userdes
De les planes sempre verdes
Que hem deixat plens d'enyorança
En la teua dolça França,
On mai més no tornaràs?

No he sentit que piulés i cantés. I vola tan lleuger com si fos fet de volves de sol. Però vola a petites batzegades i em sembla que li costa molt de remuntar-se i d'anar contra el vent. Com ha de poder tornar? Caldria que tingués la intel·ligència necessària per a embarcar-se en un altra nau francesa.

26 d'octubre de 1939

Demà passarem la línia de l'Equador i per això aquesta nit havent sopat m'he fet acompanyar per la Júlia i en Joan a la coberta del "Massília" per dir adéu a les meves estrelles; les que han enquadrat tota aqueixa part més fecunda i potent de la meua vida: les estrelles de les nits de Llers amb els seus esplais innocents d'amor en els camps d'userda i d'espercet molls de serena, quan sortíem de bella nit a caçar cargols amb la Irene i la Mercè Comes i els amics i ens reuníem tots plegats sota l'olivera convinguda, on penjàvem els llums de ganxo, d'oli i ble de cotó, i menjàvem el pa i la llonganissa esperant l'hora d'anar a can Comes a beure el millor vi ranci de Llers. La dona d'en Comes ja ens temia i havia amanit ampelles, vasos i copetes, però nosaltres esbotzàvem la bóta, omplíem una gran sopera de vi i d'allí directament bevíem a cops de llosa. Aqueixes estrelles que

avui deixo són les que han vist les nits de la Moncloa i de Toledo i de tot el festeig amb la Celestina; són les que vaig veure en la primera nit de llibertat després d'eixir de Montjuïc; són les de les nits de les meves excursions polítiques amb Macià. Són les estrelles que han vist les meves més fortes ventures i les que han plorat amb mi les més amargues penes. Fites d'argent de la meua vida amb vosaltres deixo no sols els meus records d'amor sinó les meves ànsies de llibertat; sota la vostra protecció confio la que fou sempre la meua llar catalana que em guarden uns fills estimats.

Amb l'emoció del comiat escric una Oda als estels de la meua vida:

Adeu-siau, estels, adéu-siau,
Vosaltres que de dalt del firmament
Bolcàreu d'un ambient d'eterna pau
El maldar de ma vida turbulent.

Sírius, adéu! Adéu Altair i adéu Artur!
I tu, estela del Nord! El meu camí
Es desvia del vell fressat segur
Pel cruel decret del més amarg destí.

Records d'hores d'amor i llibertat
Que l'ideal honestament teixia
Entendreixen de dolça poesia
L'ímpetu fervorós del meu comiat.

Ai adéu, nits de Llers, sota l'espurna
Dels vells estels! Quan s'escorria
L'escabellada ronda nocturna
D'enamorats en innocent follia.

Ai, nits del Pardo, adéu! Ja l'espontània
Fuga del cor per sempre és esvanida
De quan fluïa de la Venus Urània
L'amor més pur i el més gran de ma vida.

Tot allò que hi ha al món més noble i pur
Dels vostres raigs d'argent deixo suspès
Per ço en la meua fuga cap al Sur
No us donc pas comiat per un mai més.

Tornaré! I quan trenqui albes el dia
Del retorn, farà nova primavera,
I sots la vostra argentada crinera
Seré feliç com al vell temps solia.

Buenos Aires, 24 de novembre de 1939.

Ja fa dies que som a Buenos Aires, on vàrem arribar, si no ho recordo malament, el dia 5 d'aquest mes. He visitat el "Casal Català", el F.O.A.R.E i el

MATINAL

Un fil de llum somorta
trucà mandrós a la barrada porta:

—Obriu, bon rabadà!—

I el vailet que dormia
contestà des del fons de l'establia:

—Qui hi ha?...

—Un dia ple de sol que vol entrar!—

—Les cabres tenen son, és massa d'hora,
deixa que l'herba acabi de florir;
no et vull obrir, ho sents? queda't a fora,
t'ho diu el rabadà, volem dormir.—

I el fil de llum somorta
va entrà al corral per sota de la porta.

Joan Maria Guasch

"Centre Català"; he estat tres dies instal·lat al "Gran Hotel España" com un senyor, i fa 15 dies que som a la dispesa d'en Vilaseca, Avenida de Mayo 776. He rebut moltes visites que no cal explicar a la menuda en aquest "Diari de la Diàspora", i ahir van estar a casa el fill de Lleó Fontova, el gran actor català, i el seu cunyat Sr. Llonch, casat amb la filla de Fontova.

.....
Com que, segons varen dir-me En Fontova fill viu al barri de Flores, prop del carrer de Bolívia, on hem llogat un piset per a nosaltres, jo li vaig prometre que l'aniria a veure perquè em contés d'En Pitarra i d'En Fontova. Serà com un bany de segle XIX que podré dar-me amb delícia: "el meu bon segle XIX català". En Llonch va ésser també molt amable i va prometre regalar-me un exemplar de "Les Hores d'Amor Serenes", que, en efecte, m'ha fet dur l'endemà mateix. Altres amics d'aquí m'han fet enviar "Jardins de Sant Pol", "Silèn", "Pigmalió" i "Prometeu". Com que ja tenia l'exemplar de "La Vida Austera", que és de la Maria, resulta que hauré pogut reunir aquí en l'exili algunes de les obres meves més amades perquè em facin un ambient espiritual del que ha estat en la llunyana pàtria la meua vida d'escriptor. A veure si podré aplegar aquí tots els meus fills i totes les meves obres. Encara que ni així, entre tots, em podran fer passar les ganes que tinc de tornar tan aviat com s'hi pugui tornar dignament, al redós de la Pàtria catalana.

LES possibilitats que obrirà el triomf de la Democràcia, pertanyen al futur. Si els principis victoriosos, no són convencionals, sinó, com esperem, positius, en ells ha de trobar-se la garantia que els pobles què, com Catalunya, han sabut mantenir vivent un esperit nacional, tinguin l'oportunitat de decidir lliurement sobre el seu futur.

(Manifest del Consell Directiu d'E. R. C. a Mèxic)

EL NOSTRE PLET

CAL OPINAR-HI

J. SABADELL.

I

El plet català, el nostre plet, aquest plet que s'inicià amb la mort de l'últim Comte-Rei Martí I, l'Humà, i restà obert del tot, l'onze de setembre del 1714, no s'ha fallat encara. Tanmateix, cada vegada que una vergassada més ens és donada, quan els mitjans d'opressió, sien d'estil o de la procedència que sien, s'aferrren els uns al cos fins lacerar-lo i els altres estreyen l'ànima, amb l'intent, balder, d'ofegar-la, el plet guanya en densitat i la seva solució esdevé més difícil i llunyana. Si estructures jurídiques eren possibles suara, el temps i els fets poden envellir-les i fer-les ineficaces.

Escampats els catalans, que, en uns moments tràgics i emotius, de trista recordança, passàrem la ratlla, no fou possible tot d'una establir entre nosaltres, nexes d'unió o de coincidència entre les diverses ideologies político-socials que formen les branques del nostre esperonós arbre racial. Ara, però, que han començat els contractes entre els partits i que representacions de tots, s'han constituït i demanen acatament al Consell Nacional nomenat pel malaguanyat Lluís Companys, Segon President de Catalunya, acatament que ningú pot negar, si com sembla assumenix la responsabilitat de Govern constituït, de manera legal, creiem que és arribada l'hora d'opinar i de manifestar-se, al menys en dos principis fonamentals per a l'esdevenidor i que cal fixar de manera inequívoca, per a tenir-los tots, nosaltres i els altres, en compte quan s'hagi de fallar el plet de manera definitiva. Diem principis i no diem fórmules ni procediments. Els dos principis cabdals, per a nosaltres, són: reconeixença de la Nacionalitat Catalana i del dret del nostre poble a l'autodeterminació. El fet de Catalunya Nació, és plasmat i estructurat pel primer Comte-Rei i reconegut per Lluís, Rei de França i Senyor del Catalans. La invocació del dret del nostre poble a l'autodeterminació és tan vella com el plet nostre i en els temps moderns es reclama en tots els programes i en totes les proclames de reivindicació catalana, des de les Bases de Manresa fins a la carta de Pí i Sunyer adreçada al senyor Martínez Barrios, President de la República

Espanyola pel dret derivat de la Constitució del 1931, en acarar-li, aquest, la disjuntiva de declarar-nos separatistes o de col·laborar en l'organització autonòmica o federal d'Espanya.

Pels òrgans legals de Catalunya, President Irla i Consell Nacional, és establert què "donades les característiques de la situació present, nacional i internacional, i sense renunciar ningú als seus principis i punts de vista personals o de partit en relació al futur polític de Catalunya, devem ara lluitar pel restabliment de la República, de la Constitució del 1931, i del règim estatutari". Nostra condició de catalans ens obliga, doncs, a acceptar les directrius o fórmules polítiques del moment que dicti o acordi el Govern nostre, però, pel mateix respecte que a ell li mereixen, no podria fer altrament en bona doctrina liberal i democràtica, els criteris imatissos polítics personals o de partit, entenem que hom pot opinar i àdhuc formar un estat d'opinió en un plet, de la solució del qual la vida catalana pot abastar la plenitud o bé arrossegar, de nou, una existència precària i mediatitzada. Tanmateix, ara que els òrgans representatius de Catalunya no poden recollir ni copsar els estats d'opinió que es formen en el poble i s'expressen al Parlament, els diversos criteris que s'exposin amb claredat i de manera lliure sobre punts bàsics de la nostra vida pública, poden servir-los d'orientació i àdhuc de norma per a l'esdevenidor que pressentim molt pròxim i únic en oportunitats, si bé amb molta de incertesa.

Pels partits polítics i organitzacions obreres, sembla seguir-se el mateix criteri governamental d'acceptació dels cossos jurídics sorgits de la Segona República espanyola i d'unitat entre els pobles hispànics, i en aqueix sentit s'han pronunciat ja P.S.U. de C., U. de R. U.G.T. de C. i Regional C.N.T. Hom creu urgent, precis i necessari formar un sòlid bloc per a destruir d'un cop, per sempre, el nazfeixisme, lloca del falangisme espanyol. Home públic català, tant destacat com Joan Comorera, en "Carta Oberta a un separatista", al recolzar la unitat de totes les forces antifeixistes planteja la mateixa qüestió prèvia, d'anihilament de

Al voltant d'una taula Homenatge al pintor J. Gaussachs (Ve de la pàgina 8)

Al voltant d'una taula preparada per xinesos autèntics i servida no a la manera xina, americana ni europea, sinó a la manera que els xinesos establerts a aquest país saben exprèmer-ne tot el profit possible, ens assegüem una trentena de catalans, pertanyents a ideologies polítiques diverses i a principis socials antagònics. Tots, però, presidits per la bandera barrada, ens aplegava un sol motiu: expressar a un artista nostre, la satisfacció que ens produïa saber-lo enaltit i valorat.

L'acte, s'escolà de manera cor-

dial i emotiva. El President del "Club", l'amic Gallart, que tant ha fet i fa per als catalans vinguts de nou, no per causes voluntàries, oferí l'homenatge. Els presents, signaren un dels sobris recordatoris que es repartiren, els quals contenien el retrat d'En Gaussachs, les quatre barres i la lletra de "El Cant de la Senyera" aquell cant que ànima endins ens arribava, més en èpoques de repressió, a l'iniciar-se i descapdellar-se per qualsevulla dels nostres orfeons. La remembrança l'oferia l'amic Solana, President del "Casal Català". I l'homenatjat no parlà, la majoria d'artistes senten però no parlen, però oferí el que podia ofe-

rir un veritable artista: un replec de la seva ànima plasmat en un quadre, el qual fou rifat entre els assistents i que la sort volguè anés o parar a bones mans per servarlo i honorar-lo: les de l'amic Villore, company nostre.

I després, es cantà "L'Emigrant", "El Cant de la Senyera", "L'Empordà", "Llevantina", "Cançó de Traginer" i altres de les nostres cançons. Clogué tan bella i cordial festa, prometedora d'altres en les quals es vagi enfortint, de mica en mica, la unitat espiritual de tots els catalans que vivim en aquestes terres amigues, el cant, dempeus, de "Els Segadors" i el crit de ¡Visca Catalunya! — P.

les forces regressives que han desfermat els estralls paorosos de la present guerra mundial, i al comentar el pacte anglo-soviètic, en dedueix que cada poble haurà de resoldre, per sí mateix i amb plena sobirania els seus problemes, el seu règim futur — autodeterminació a la fi—si bé opina que "els catalans haurem de resoldre el nostre problema nacional en el clos de l'Estat espanyol, de l'qual som part. I no pas de cap altra manera. Així ha estat sempre. Així és avui. I és bo que sigui així i que s'hagi aclarit per a tots".

No serem nosaltres qui direm si es bó o dolent el camí escollit per Comorera, però l'existència del plet català, palesa, a bastament, que malgrat tractar de resoldre'l amb pactes, promeses i compromisos amb els partits espanyols, no ha trobat solució adequada i digna, la qual cosa no dona gaires confiança per a l'esdevenidor. Tampoc volem establir pol·lèmiques amb cap dels nostres amics espanyols ni amb els nostres homes representatius per tal d'allunyar tota sospita, perquè l'intent no hi és de pretendre esbullar la unitat anti-feixista que s'està forjant, però insistim que el mateix dret, que tenen alguns que es diuen republicans espanyols de blasmar les nacionalitats hispàniques, tenim els catalans, àdhuc el deure, no d'exaltar-les ni de lloar-les perquè no ho necessiten, sinó de presentar-les tal com són. I el mateix dret del qual usen els catalans de responsabilitat política o sindical, entenem té cada català, sense que puguin invocar-se disciplines de partit o d'organització, puix que uns i altres agrupaments deuen fixar i llançar les consignes que es refereixen a ideologies o procediments a seguir pels seus afiliats, però no les que afecten de manera tant viva al reconeixement de la Pàtria i dret per a aconseguir-lo. De més a més, la unitat, ens referim a la unitat catalana necessita de punts de coincidència política, de principis bàsics que la facin indestructible. Unitat entre nosaltres

i amb tots els antifeixistes, unitat i esforç comú al costat de tots els pobles que lluiten per un món millor, sí; però proclamem una vegada més, aquesta, amb tota fermesa i convicció, qui som i què volem.

La majoria dels catalans són a la Pàtria. Sofreixen els uns, les tortures de les casernes i presons de la força pública i de la falange, dels camps de concentració i de les companyies de treball. Altres la melangia de la llar destruïda o apagada. N'hi han que els remordiments d'haver ajudat un règim d'oprobri, de vergonya i de misèria que ha lograt, fer tornar pobre i trist, un poble ric, feinejador i alegre, com miracle diabòlic, no els deixen. Els més pateixen fam. Tots han de tenir les boques closes, encara que en la mirada llur s'endevinin la ira i la venjança, i el braç menaçador abaixat. Els catalans que resten a Catalunya, no ens perdonarien que nosaltres que som a l'exili, que vivim en terres de llibertat, emmudíssim en qüestió cabdal que a tots ens atany: el futur polític de la Pàtria nostra.

Si el dret a opinar és reconegut en bona doctrina democràtica derivada del dret natural i d'ús en els països civilitzats, i en el plet català es fa precís i necessari, i no va contra el nostre poble, organitzacions, ni òrgans de govern, advoquem per tal que, mentrestant es pacten unions i aliances que possibilitin acabar amb el despotisme, els estaments, grups polítics i organitzacions obreres, col·lectivitats i ciutadans, manifestin de faisó inequívoca si accepten el fet de Catalunya Nació i el dret del poble català a l'autodeterminació, com a principis inalterables i fonamentals, que acceptem nosaltres, per a fer-los prevaldre o reconèixer en acordar-se o convenir-se el procediment o forma que més escaigui quan l'hora de donar solució al nostre plet sia arribada.

L'Arquitectura Romànica a Catalunya

Dels edificis d'estil romànic conservats fins els nostres dies en les diverses comarques de la nostra terra mereixen esmentar-se els següents:

A les comarques gironines, amb data del segle XI, encara que foren començats alguns d'aqueixos monuments a darreries del segle X: A Girona ciutat, l'església del monestir de Sant Daniel, amb planta de creu grega i cúpula semi-esfèrica, i la de Sant Nicolau, la qual, de més a més conté l'especialitat d'haver-hi els dos costats del creuer convertits amb àbsis, els quals conjuntament amb l'àbsis central, formen un trifoli de gran tamany.

A Sant Feliu de Guíxols, els restes d'un claustre, amb arcs de ferradura. La severa abadia de Vilabertran amb el seu claustre. L'església de l'antiquíssim Monestir de Sant Pere de Roda, en el terme de Selva de Mar, amb les seves co-

lumnes sobreposades a les parets, els seus capitells de sabor clàssic, la seva girola i arcs de lleugera ferradura per a sostenir la volta de la nau central. L'església de Sant Pere de Besalú, amb l'enorme àbsis, girola i voltes de quart de canó com a Besalú. La de Sant Pau, a la Vila de Sant Joan de les Abadeses, amb el seu àbsis trilobulat, i per damunt de tots l'església del magnífic monestir de Ripoll, amb soperba portalada atapeïda d'escultures en relles (1), les seves cinc naus, amb volta de canó seguit i amb llums directes, tres àbsis secundaris a cada costat del principal, al llarg del creuer, la seva cúpula octogonal amb petxines elementals, amples torres i espais claustre, restaurat aquest, junt amb l'església, l'any 1887.

Corresponen al segle XII, el claustre de la Catedral i l'església de Sant Pere de Galligans, a la capital gironina, amb el seu claustre

un dels més valuosos exemplars romànics a Catalunya (avui dedicat a museu d'art antic i d'arqueologia). També pertanyen a l'esmentat segle XII, l'església de Santa Maria de Porqueres, amb la portalada i arquet de triomf de lleugera ferradura, les de Llanàs i Lladó, amb portaladetes embellides amb trenes i agallons; la de Camprodon, amb els seus àbsis quadrats, cúpula octogonal damunt de petxines rudimentàries i la seva torra damunt la cúpula; la de Caralps (Cerdanya, Pirineu) amb el seu llarg pòrtic a l'entrada; la Col·legiata de Sant Joan de les Abadeses, amb el seu grandios àbsis dividit en tres de menors i acompanyat de dos de més petits i la de Castelló d'Empúries, bell exemplar de torra romànica catalana encara que pertany a l'època gòtica.

(1) Els crítics d'art de fora de Catalunya adjudiquen dita portalada a la meitat del segle XII, però els de Catalunya l'atribueixen al segle XI o a les primeries del XII (Josep Guàrdol, B. C. E. de C.).

DIUEN DE MEXIC...

Que s'espera l'arribada del senyor Miquel Santaló, el qual sembla porta l'encàrrec de la Direcció d'Esquerra (actualment a França), d'aplicar la línia política del Partit.

Que E. R. C. de Mèxic s'ha pronunciat contra les Comunitats Catalanes, en tant que super-partit.

Que els senyors Tomàs i Piera, Loperena i Zulue-ta que representaven E. R. C. dins les Comunitats han rebut l'encàrrec de defensar en el sí de les mateixes la posició del Partit.

Que dins d'Acció Catalana Republicana s'aferma la posició unitària del senyor Peipol.

Que, reunits els elements d'Esquerra Republicana de Catalunya, han elegit la Delegació del Partit a Mèxic, composta, entre altres, pel compatriotes Rouret i Andreu Abelló i que, com a Delegació del Consell Directiu han editat una Declaració de la qual transcrivim el resum de les decisions polítiques:

"a) E. R. declara mantenir el seu pensament que les institucions catalanes sobreviuen a la violència. Es a elles doncs, que pertany la representació legítima dels poders legals bardejats per la força. El respecte a la continuïtat de les nostres institucions estem segurs que ha de servir, en el futur, la causa de la llibertat del nostre poble. Gràcies a l'exercici del joc d'aquelles institucions i de les lleis que les regulen, després de l'assassinat de l'Honorable President Companys, la Presidència de la Generalitat és encarnada en el President del Parlament, fins a nou acord de l'òrgan de la nostra sobirania nacional.

L'existència de la representació de Catalunya, expressiva de la voluntat popular i filla d'unes lleis reconegudes, tindrà, al seu dia, un valor inapreciable per als catalans. La veu que proclamarà els drets de Catalunya, on hagi de tenir eficàcia, tindrà per primera vegada en la nostra història moderna, un autèntic caràcter nacional, perquè l'Estatut, inde-

pendentment del seu abast, significa el reconeixement de la personalitat nacional de Catalunya.

b) E. R. decidí, en caure Catalunya, retirar els seus Consellers del Govern de la Generalitat, constituït fins aquell moment i així el malaguanyat President Companys va reprendre les funcions executives fins que, més tard, nomenà a França mateix, un Consell Nacional, amb el propòsit que dirigís la tasca de solidaritat i la de cultura, amb col·laboració de tots els sectors catalanistes de contingut democràtic i liberal. Al President actual correspon de decidir el moment oportú per a posar en funcions el Consell o el Govern que cregui adient a les exigències polítiques. Ell dirà també com haurà d'ésser representat en els països lliures on la seva acció pot ésser tan eficaç per la unitat del catalans i pel futur de Catalunya.

El nostre company de Consell Directiu, Carles Pí i Sunyer, persona altament representativa en el catalanisme, s'ha esmerçat en superar l'etapa d'incomunicació treballant a Londres per a Catalunya pel seu profund patriotisme. Salvada aquella etapa i conegut per part del senyor Pí i Sunyer el criteri del President i dels més destacats dirigents del catalanisme democràtic, tenim el convenciment que els seus meritoris esforços seran espontàniament vinculats a les directrius emanades de la màxima jerarquia estatutària. Es una de les tasques més immediates d'ESQUERRA REPUBLICANA la d'assolir que l'òrgan indiscutible de la nostra representació nacional que crei el President, aplegui, dirigeixi i coordini les activitats de tots els catalans.

c) E. R. declarà, en sortir de Catalunya, que considerava finida l'etapa de la seva col·laboració amb els sectors del Front Popular. Aquesta decisió, que interpretava una opinió generalitzada entre els militants del Partit, motivada pels resultats d'una llarga experiència, és mantinguda encara feta excepció d'aquells Partits de contingut i d'essències netament catalanista amb les quals la nostra col·laboració no ha estat mai interrompuda.

La coincidència tàcita contra l'enemic comú pot dur ESQUERRA REPUBLICANA, arribat el moment, a reconsiderar la col·laboració amb altres forces, condicionant-la sempre a no comprometre el futur de Catalunya a altres compromisos que el que dimanen del nostre ideari. Però aquesta condició, limitativa de els facultats que creiem tenir quant a comprometre els destins del nostre poble, no és incompatible amb el criteri, fermament arrelat, que totet les forces democràtiques han d'arreconar els problemes que puguin fraccionar-les i oposar-les entre sí, per tal de coincidir enfront de Franco i el seu règim.

d) E. R. que condemnà, a la seva hora, els actes de violència provocats per la insurrecció militar, reivindica la responsabilitat de la seva intervenció en el Govern de Catalunya i en el de la República i ratifica la seva solidaritat amb els homes que la representen dignament en els organismes públics, per considerar que tots els sacrificis acceptats eren un deure exigít per la necessitat de defensar contra el feixisme les Institucions catalanes i el règim democràtic."

TALLER DE FOTOGRAFADOS

No compite porque
es mejor

M. PELEGRIN

ARZOBISPO MERIÑO, 50

CIUDAD TRUJILLO

Activitat Catalana

En aquesta secció, publicarem les informacions autoritzades que ens trametin entitats, nuclis i grups de catalans que, en l'exili, treballin de cara al bé dels nostres germans i de la Pàtria nostra. Les iniciatives personals, també hi trobaran acollida sempre que segueixin la mateixa trajectòria. Ens reservem limitar-ne el contingut d'acord amb l'espai disponible en cada edició.

El "Club Català a la República Dominicana"

Nascut al poc temps de l'arribada dels primers contingents d'exiliats polítics a la illa, per allà el mes de Març del 1940, avui el "Club Català" aplega a la majoria dels catalans residents a la República Dominicana.

Ha fet i continua fent, encara, una tasca lloable d'ajut i d'assistència social, tasca que ha estat possible sobre tot, mercès a la tenacitat dels seus dirigents. S'han aconseguit una sèrie d'aportacions de catalans d'ací i de fora, així com d'altres entitats no catalanes que han promès ajudar a un gran nombre de catalans necessitats.

Donem a continuació, un extracte del que ha estat aquest ajut:

Tasca econòmica i d'assistència social desenvolupada des del primer de Juny del 1940 fins el 31 de Maig del 1942

INGRESSOS:

Donatius rebuts de compatriotes exilats	\$ 26.00
Donatius rebuts d'antics compatriotes residents a la República Dominicana	46.00
Donatiu rebut de J. Ventura Sureda, de Nova York	55.00
Donatiu rebut del "Grop Nacionalista Radical Catalunya" de Santiago de Cuba	100.00
Donatius rebuts del "Casal Català" de Buenos Aires, per mediació de M. Serra i Moret	118.70
Rebut de la Delegació del "Club" a la Vega	5.00
Devolucions de préstecs	12.00
Diversos	1.50
Total rebut	\$364.20

DESPESES:

Correspondència	\$ 34.93
Secretaria	9.21
Compra de medicaments.	83.23
Despeses girs, xecs, duanes	3.73
Subsidis en metàl·lic per atencions de maternitat.	7.00
Préstecs en metàl·lic ..	13.00
Instal·lació d'estanteries per al repartiment de roba	1.50

Subsidis en metàl·lic per atencions diverses	39.05
Despeses de viatges ...	1.25
Compra de calçat i peces de roba	130.10
Devolució de rebuts	4.00

Total despeses \$327.00

Total d'ingressos \$364.20
Total de despeses \$327.00

Existència en caixa \$ 37.20

Distribució de donatius rebuts de diversos indrets d'Amèrica

De l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana", de Buenos Aires, 4 volums de lectures catalanes per a infants i tres cartells

Distribuït a Marià Vives i a la Colònia de Villa Trujillo.

Del compatriota Josep Murillo, de l'Havana: Una lliura de píndoles antifèbrífugues

Distribuït a J. Ubac i M. Sanz, de Ciutat Trujillo, a la Colònia de Villa Trujillo i a Amat Font, de la Colònia "La Cumbre".

Primer donatiu de robes de l'"American Friends Service Unitee", 1200 peces de roba

Distribuïdes entre les Colònies de Constanza, La Vega, San Pedro de Macoris, Pedro Sánchez, Sosúa, Ciutat Trujillo, San Juan de la Maguana, Dajabón, Yásica, Seibo, Hato Mayor, i Villa Trujillo.

Tasca d'aspecte cultural i de relació

Creació d'una biblioteca cultural composta d'uns 50 volums.

Cooperació dels compatriotes residents a la República Dominicana, als Jocs Florals de Buenos Aires i de Mèxic.

Distribució de les revistes "Catalunya" i "Ressorgiment" de Buenos Aires, "Butlletí" de Santiago de Cuba, "El Poble Català" de Mèxic, "Revista dels Catalans a Amèrica" de Mèxic i "Full Català" de Mèxic.

També en l'especte cultural i artístic, el "Club Català" la Junta del

qual ha estat ampliada, darrerament, amb nous elements, ha iniciat una bona tasca i ha pogut preparar amb poc temps alguns festivals i conferències.

Destaquem el festival artístic en commemoració del 19 de juliol.

Feia goig el teatre de l'emissora HIX, cedit graciosament. La senyera barrada lluiu a la sala. L'assistència de catalans fou nombrosíssima i un gran nucli de dominicans i espanyols segellava amb la seva presència, el seu fraternal afecte a la nostra terra, l'afany de comprendre la nostra parla i el nostre art que animava un nombre d'amics de cultura castellana.

Era el primer acte públic celebrat a Ciutat Trujillo. El record de les jornades de lluita i la joia de trobar-nos aplegats tan lluny de la Pàtria, omplia, d'emoció, el cor de tots. Quan els nostres infants recitaven poesies, els dançaires puntejaven els ballets i el chor cantava "Llevantina" sardana de Garreta ens sentiem transportats, per la màgia de la nostra llengua i de la nostra música, a l'enyorada Catalunya, avui esclavitzada.

Com a obra forta, el quadre escènic del "Club", interpretà "El Marsellès", sketch dramàtic de Josep Maria Francès, molt acuradament. A remarcar Carme Perales i Josep Massip en els rols principals de l'obra. El decorat d'En Rovira, una taverna del vell París del segle XVIII, molt reeixit. L'obra que es descapdella en la tarda del 10 d'agost del 1792 en el moment en que el poble es ja vencedor del tirà, tingué la virtut de fer-nos vibrar i sentir les gestes de la Revolució Francesa i amb el record d'altres gestes, les viscudes per nosaltres, les del 19 de juliol, ja que totes tenen el mateix personatge central, el Poble, amb el seu heroïsmes, les seves violències i generositat i la seva grandesa.

"Club Català" té la intenció d'organitzar altres festivals, per tal de donar a conèixer l'esperit de Catalunya i el fervent desig de reconquistar-la.

F. Villodre

Recó de "El més petit de tots"

Barcelona

Biblioteca d'Humanitats
Sala de Revistes

ALGRAFAT tres anys d'absència, ben segur que tots els nois i noies catalans recordeu la ciutat de Barcelona, cap y casal de Catalunya, com l'anomenava el gran rei Jaume, el Conqueridor; de la qual haveu passejat per les seves avingudes, haveu recorregut els seus carrers i places i haveu observat la gentada i els vehicles que del matí al vespre hi transitaven.

Alguns, ja no cal dir barcelonins, fins i tot haureu pujat al cim del "Tibidabo" i haureu resseguit amb la mirada tota l'extensió de la urbs. Haureu pogut observar que arriba des de la muntanya a la mar i des del riu Llobregat al riu Besòs. Que en el seu creixement, ha atrapat les vil·les i els pobles que hi havia escampats pel seu pla i els ha convertit en barris seus: Gràcia, Sant Gervasi, Les Corts, Sarrià, Sants, Horta, Sant Andreu, Sant Martí.

Si l'avi del vostre avi tornés al món no s'ho bria acabar. En el temps, ara fa uns cent anys, Barcelona era una petita ciutat de carrers estrets, volta-da de muralles. Tenia 140.000 habitants; quan us vàreu veure forçats a abandonar-la, en tenia molt més d'un milió.

Quan tornem, si un dia en teniu delit, podreu resseguir, sobre el terreny, els límits de la ciutat vella. Entretant ho podem fer imaginativament.

Partint de la Draçana, trobareu que la muralla que encerclava el que avui s'anomena el casc antic, seguia la trajectòria que actualment formen el Paral·lel, les Rondes de Sant Pau i de Sant Antoni, la Plaça de la Universitat, el carrer de Pelai, el de Fontanella, el de Trafalgar, fins a l'Arc de Triomf. En aquesta indret, començava la fortificació de la Ciutadella, construïda per Felip V, fins a l'actual estació de França. Després, venia un altre troç de muralla que enllaçava amb la muralla de mar, la qual continuava pel damunt del Pla de Palau i l'actual passeig de Colom fins a la Draçana.

Si un altre dia voleu fer la volta a la Barcelona d'ara, caldrà que us prepareu a emprendre una veritable excursió. Hi estareu molt més temps i haureu de fer una pila de quilòmetres de camí; enfilarvos a la muntanya, baixar a les planes del Llobregat i del Besòs, arribar fins a la mar i resseguir tota la llargada del port i dels barris marítims.

Què ha passat a aquesta ciutat, que haigis crescut d'una manera tan extraordinària? Els barcelonins i els catalans, sempre han estimat el treball. Quan acabaren les guerres que entrebancaven el progrés s'hi lliuraren amb totes llurs forces. Conegueren els nous invents que en aquell temps es feien a Europa i els introduïren a Barcelona.

L'any 1833 hi muntaren la primera fàbrica mo-guda pel vapor que hi ha hagut a Espanya. Aviat totes les indústries utilitzaren la susdita força del vapor per a fer moure les màquines. Els vells telers de mà foren arreconats i substituïts pels telers mecànics que teixen moltes més peces de roba en menys temps. Es muntaren fonerries per a construir aquestes màquines. A Barcelona, a Sabadell, a Terrassa, a Mataró i en altres ciutats i vil·les s'edificaren moltes fàbri-

ques i treballadors de Catalunya i de fóra de Catalunya hi cercaren treball.

L'any 1842, Barcelona estrenà la il·luminació pel gas en els seus carrers. Era la primera ciutat d'Espanya que en tenia.

L'any 1848, s'inaugurava el tren de Mataró a Barcelona. Era el primer que circulava a tot Espanya. Anava una mica més depressa que les velles diligències, però els barcelonins d'aquell temps, va semblar-los una meravella de velocitat. Fins i tot, devien sospitar que els qui s'arriscaven a viatjar d'aquesta manera, havien perdut el seny.

L'any 1857, un català de Figueres, anomenat Narcís Monturiol, féu en aigües del port de Barcelona, les primeres proves d'un submarí que havia inventat. Avui en sentiu a parlar, amb freqüència, dels submarins.

L'any 1884, foren instal·lats a les Rambles, els primers llums d'electricitat.

L'any 1888, es celebrà a Barcelona la primera Exposició Universal que hi ha hagut a Espanya. Ocupava el terreny del Parc de la Ciutadella i del Saló de Sant Joan i s'hi entrava per l'Arc de Triomf.

L'any 1929 es celebrà l'altra Exposició, a la muntanya de Montjuïc.

Durant tot aquest temps, Barcelona s'anava engrandint. Ningú no podia deturar l'empenta que portava. El cercle de muralla li vingué estret i el saltà. Començaren a edificar-se cases i a obrir-se carrers en els camps que hi havia fóra de la ciutat. Nasqué una Barcelona nova que s'anomena l'Eixample. En el pla, la coneixeríeu pels carrers drets i illes de cases quadrades. Les muralles no servien per a res i foren enderrocades. La ciutat arribà a ocupar una gran extensió de terreny. Per anar d'un lloc a l'altre calia fer, de vegades, una llarga caminada. Fou necessari posar línies de tranvies i d'autòmnibus i construir ferrocarrils subterranis.

El creixement de les ciutats, ha estat un dels fets més importants dels temps moderns. Abans, la major part de la població del món vivia escampada pel camp i es dedicava al conreu de la terra. Darre-rament ha anat concentrant-se a les ciutats i ha cer-cat la subsistència en el comerç i la indústria. Moltes ciutats antigues, com Barcelona, han crescut i han vist augmentar deu o vint vegades el nombre d'habitants que tenien. D'altres, tot just nascudes com Nova York, han passat al davant de les velles i han esdevingut les ciutats més grans del món. Han apa-regut ciutats noves en terres que amb prou feines eren conegudes en el temps de la Barcelona de les muralles: A l'Àfrica, a Austràlia i a les illes d'Oc-ceania. Per tot arreu han arribat els avenços indus-trials i mecànics. Vivim en el món de les grans ciu-tats i dels grans invents. Un món en el qual no volem que aquest progrés serveixi per alimentar guerres que allunyen de la seva llar tota una generació de me-nuts. Un món que exigirà tot e vostre esforç si vo-leu que la vostra pàtria hi sigui respectada per l'obra dels seus fills.

"LA IGUALADINA"

PELLERIA

DE

PELEGRI ROBERT

Carrer President Vázquez, N° 67.
LA VEGA, R. D.

Proveerse de un Colchón KING
es de personas inteligentes.

Para el descanso noctur-
no, nada mejor que un
Colchón

"KING"

Apartado 256

Teléfono 1421

Joyería OLIVA

El Conde, 20.

CIUTAT TRUJILLO, R. D.

NO ANEU
DE LA CECA
A LA MECA...

Llibrería NOVA

Telèfon 1156
Conde, 65 Ciutat Trujillo.

COMPRO

TINC INTERES
EN COMPRAR
ALS PREUS MES ALTS

COL·LECCIONS DE
SEGELLS GENERALS
I ESPECIALS

AIXI COM LOTS CORRENTS
PER QUANTITATS.

PAGAMENT IMMEDIAT

J. P. HARRIBEY

Luperon 2. Apartat 665.
CIUTAT TRUJILLO

"LA ANTORCHA"

Carlos Azaar

Artículos de Fantasía.
Perfumería.
Novedades.

Conde, esq. 19 de Marzo — Ciudad Trujillo
"LA ANTORCHA",
SIEMPRE "LA ANTORCHA"

Reel/75

10 ¢